

# UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 8 K pol leta . . . 4 " četrta leta . . . 2 " posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h " " dvakrat . . . 12 " " " trikrat . . . 10 " za nadaljnja uvrščanja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

**Upravišтво Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Gradišče št. 2.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

## Tovarišicam učiteljicam na znanje.

Po sklepu občnega zbora je najel odbor „Društva slov. učiteljic“ stanovanje za potujoče ali začasno v Ljubljani bivaajoče učiteljice. Tovarišice, ki hočejo tam prenočiti, naj se blagovolijo pisanim ali ustnim putem oglasiti pri gospe:

**Anleli Glovacki, inženirjevi vdovi, v Ljubljani, Komenskega ulica št. 14, I. nadstropje.**

## Žirovnikov slučaj.

C. kr. deželni šolski svet v Ljubljani je v zadnji svoji seji premestil tov. Janka Žirovnika, nadučitelja v Št. Vidu nad Ljubljano, v Borovnico.

Žirovnikov slučaj je veleznačilen za razmere, ki vladajo danes v deželnem šolskem svetu kranjskem, kjer pašujejo njegovi klerikalni prisledniki in odkoder so izgnali vso nepristranost in vso pravico.

Da tudi javnost spozna te razmere, hočemo danes govoriti o Žirovnikovem slučaju čisto brez strasti in pretiravanja. Sodbo si potem lahko napravi vsakdo sam.

V disciplinarni preiskavi, ki so jo proti Žirovniku naperili šentviški klerikalci, se je baje dognalo, da je Žirovnik

1. z izrazi „žabe“ in „čuki“ v obrtni nadaljevalni šoli namigaval na svoje politične nasprotnike in

2. da je v šoli pri pevski uri polemizoval s časnikoma „Slovenec“ in „Domoljub“, bral iz „Slovenca“ neko notico, ki se je tikala njega, ter dostavil, da je pisec te notice lažnik in lump.

To je Žirovnikov greh, ki ga je zaradi njega zadela ena najhujših disciplinarnih kazni.

Sedaj pa pogledajmo, kako je pravzaprav s to zadevo! Vsaka oblast, ki hoče soditi pravično in objektivno, mora prej proučiti ves material, preden izreče sodbo. Tako bi moralo biti tudi pri deželnem šolskem svetu. Toda nil

Iz zapisnika ob disciplinarni preiskavi, naperjeni proti Žirovniku, je razvidno, da ni rabil pod točko 1. navedenih izrazov, namigujoč na politične nasprotnike, nego poučujoč odrasle učence, naj porabijo zlati čas mladosti, da bodo kdaj zmožni, vestni in delavni ljudje. Zlasti je še učenec Josip Widmayer izrečno prosil, naj se pristavi k njegovemu imenu še posebe, da je Žirovnikove besede razumel v tem smislu. Ta učenec je pozneje pričal drugače, a to je mogel storiti le po sugestiji, ki je z njo nanj vplivala njegova družba. Sicer je pa dotični zapisnik podpisalo 5 učiteljev in 12 učencev, ki jim je vsekakor več verjeti, kakor pa po preteku več tednov podani modificirani izjavi enega samega učenca.

K točki 2. je treba pripomniti to-le:

„Slovenec“ in „Domoljub“ sta o Žirovniku pisala v teku 10 let morda več, nego o vseh učiteljih v deželi skupaj. Namen je bil očiten: Žirovnika upogniti njihovi stranki, ali pa mu vzeti ves ugled pri starših. „Slovenec“ je Žirovnik poslal časih kak popravek, a „Domoljub“ ga pa skoraj nikoli ni prinesel, ker

je njegov urednik državni poslanec dr. Žitnik, imenoma in se mu torej ni bati kake tožbe. Zato tudi „Domoljub“ več ni pošiljal popravka.

Čisto naravno je, da so ljudje o tem govorili vpričo otrok. Eui so Žirovnika zagovarjali, drugi obsojali, kakor je pač kdo imel več ali manj samostojnega mišljenja in prave morale.

A učenci so take notice tudi brali, ker prinašajo te časnike staršem s pošte. Nekateri so celo prepisovali take notice ter jih potem drugim kazali, namigujoč, kakošen „liberalec“, „socialdemokrat“ in „brezverec“ je. Dogodilo se je, da je rekla učenca učenki: „Kdor s kaplanom drži pride v nebesa, kdor pa z Žirovnikom, pa v pekel“. Drug učenec je rekel, da ni Žirovnik nič vreden, tretji zopet, da je lahko vsak baraba učitelj. Z eno besedo: Pisanje „Slovenca“ in „Domoljuba“ je jako demoralizujoče vplivalo na učence. In kako naj se napredni učitelj brani? „Domoljub“ niti popravkov ni hotel prinesiti, „Slovenec“ pa niso izdali. Delala sta složno po starem pregovoru, da vedno nekaj na človeku obvisi. In ko je „Slovenec“ prinesel notico o Draveljski čitalnici, ognjegasnem društvu itd., je bilo zopet od prve črke do zadnje pike vse zlagano. To je bilo naravnost že presmešno. Ko je torej Žirovnik imel združene učence IV. in V. razreda v pevski uri, jim je povedal čisto mirno, da „Slovenec“ zopet debelo laže in da je človek, ki o svojem bližniku namenoma resnico tako pači, navaden lažnik in lump. Skliceval se je še posebe na 8. božjo zapoved, ki prepoveduje po krivem pričati zoper svojega bližnika.

Kdaj naj pa to učitelj stori? In kje naj to stori? Ali sme dopuščati, da se kateremu-koli učitelju kar brez vsakega ugovora jemlje ugled?

Ako je Žirovnik učencem hotel dopovedati, kako zaničljivo je pisanje „Slovenca“ in „Domoljuba“ o njem, tedaj je moral rabiti učencem umljive izraze. S tem je pa v smislu § 118. ugled učiteljskega stanu samo varoval, ne pa njemu škodoval. Ako bi k vsemu pisanju „Slovenca“ in „Domoljuba“ molčal, bi si vsak količjak boljši učenec čisto opravičeno lahko mislil, da mora že vse to res biti kar sta pisala s prižnice priporočena lista, ker temu ne odgovarja. Kdaj in kdo naj pa pred učenci varuje svoj ugled, če ne takrat, ko jih ima pred sabo?

Sicer učitelju isti § 118. zagotavlja polno zakonito varstvo oblastev. V prvi vrsti bi bil torej tu poklican krajni šolski svet, da varuje ugled učiteljev in šole. Po deželnem zakodu z dne 9. marca 1879 § 4., točki 10. in 11., ima podpirati učitelje v njih uradnem delovanju in poravnati prepire, ki bi nastali med občinarji in učitelji iz šolskih zadev. V Št. Vidu krajni šolski svet ne dela tako. „Pač pa išče povoda, kako bi Žirovniku otežil izobraževalno delo in ga toži za take stvari, za katere bi ga moral hvaliti, n. pr. da rabi šolske prostore za poučevanje petja in poučna predavanja itd. Njegov predsednik se je javno hvalil, da mu bo prepovedal rabo šol. prostorov v ta namen in pa, da ga bo spravil iz Št. Vida.

Ta predsednik ve, kdo piše o Žirovniku žaljive notice po listih, a ne gane proti temu niti z mazinecem, ker mu je taka pisava voda na njegov mlin.

V drugi vrsti bi bil v to poklican c. kr. okrajni šolski svet po § 17., točka 2. in 10., iste postavbe. A c. kr. okr. š. svet je s svojim dopisom z dne 12. novembra 1907. proti duhu šolskega in učnega reda (§ 138.) deloma ustregel krajnemu šolskemu svetu, češ, da vodja šole le z vednostjo krajnega šolskega sveta sme rabiti šolske prostore za učne namene izven šolskih ur.

S tem je dal predsedniku kraj. š. sveta pogum, da je Žirovniku osebno prinesel dopis kraj. š. sveta, v katerem mu prepoveduje rabo šolskih prostorov ter mu žuga z advokatom in c. kr. dež. šol. svetom. Nagovoril ga je nedostojno in osorno, a Žirovnik mu je mirno odgovoril, da ima svoje poučne tečaje samo naznaniti kr. š. svetu, on se pa lahko pritoži naprej.

Vse to je Žirovnik prijavil c. kr. okr. šol. svetu z dopisom z dne 12. oktobra 1908. Rešitve pa do danes še nima.

Iz vsega tega se vidi, da krajni šolski predsednik išče spora z učiteljem in da ga c. kr. okrajni šolski svet še dosedaj ni zavrnil v postavne meje!

Kje naj se torej učitelj brani? Ali je učitelj dolžan pretrpeti, če učenci prenašajo od hiše do hiše neresnične, da, celo skrajno žaljive vesti o njem? Tu res trpi ugled učitelja in šole in tu je treba, da slav. gosposke to čimprej urede, da ne bo učitelj tarča, v katerega sme vsakdo streljati.

K § 121. pristavljamo še to: Če se učenci med odmorom pred učno uro n. pr. stepo ali kaj drugega nepravilnega vidijo ali menijo, tedaj učitelj v prihodnji učni uri (n. pr. pri petju) ne more takoj peti, ampak mora prej krive učence poučiti, posvariti ali celo kaznovati, ker je pri taki priliki odgoja vsaj ravno toliko potrebna kot pouk. Zato je pa Ž. pri pevski uri najprvo opozoril učence na imenovana časnika in njihove zlobne laži, in potem so šele peti. V svesti si je bil, da varuje svoj in šolski ugled, če otrokom pove, kaj je res.

Zakaj če bi otrokom tega ne povedal, bi videli v svojem učitelju delinkventa, ki se ne more in ne upa ali pa ne sme braniti. Potem pa seneha vse spoštovanje do učitelja in torej vsa disciplina in vsa odgoja.

Učenci, ki ne bodo spoštovali svojih učiteljev, bodo odrekli kasneje pokorščino tudi duhovskim in posvetnim gosposkam. S tem bodo pa škodovali sebi in državi. To je nepreračunljiva moralna škoda. Zato se lahko reče, da je pač velik sovražnik ljudstva tisti, ki učitelje obrekuje in jih otrokom omrzuje.

Če bi torej obveljalo, da ne sme učitelj zavračati laži slabih časnikov, tedaj bodo slabi časniki napadali vsakega sebi neljubega učitelja tako dolgo, da ga onemogočijo. Potem pa ne bodo več c. kr. šolske gosposke nastavlale učiteljev, nego taki revolver-žurnalisti, ki omečejo vsakega človeka z blatom, če se jim ne vda. Ta položaj pa ne bo prav nič mikaven za

mlade ljudi, da bi si volili učiteljski stan, ker vendar ne bodo mogli in hoteli ob slabi plači prenašati še strahovanje — revolver-žurnalistov.

Ta kazen pa bi bila iz več razlogov občutna kazen za Ž. Vzela mu bi predvsem nad 300 K letnih dohodkov, ki jih ima od obrtno-nadaljevalne šole kot njen od c. kr. ministrstva za uk in bogočastje s pohvalnim dekretom z dne 18. februarja 1902, št. 3817, odlikovan vodja in učitelj.

Onemogočila bi mu dalje, da bi svojo hčerko od doma pošiljal v ljubljanske šole, ker ga stanovanje v Ljubljani vsako leto toliko stane, da ga več ne zmaga s pišlimi službenimi dohodki ob tej neznosni draginji. Končno bi ga pa za vestno 36 letno službovanje v šoli in še posebno izven nje osramotila pred vsem svetom.

Da vsa javnost razvidi, da se je Ž. vestno trudil prav v smislu različnih razpisov šolskih gosposk in da se mu torej na stara leta že zaradi tega vsestranskega dela ne more šteti vsaka malenkost v naglavni greh — če bi jo bil tudi zakrivil — je treba nekoliko osvetliti Žirovnikovo delovanje!

Učiteljski stan si je Ž. izvolil iz ljubezni do godbe. Tedanji gimnazijski ravnatelj v Kranju, Lovrene Krob, in katehet Tone Zupan sta ga nagovarjala, naj naprej študira, a ga nista mogla pregovoriti.

Že v učiteljsku je vodil cerkveno in svetno petje. Pod njegovim vodstvom so priredili učiteljski v Binkoštih 1. 1872. v Čitalnici v Kranju „Beredo“ za stradajoče Dolenjce in Notranjce. Kot abiturient je 1. 1873. v septembru dobil službo v Škofji Loki. Ker je imel plače samo 280 gld., je šel potem v Ljutomer za boljšo plačo. Tam je sodeloval pri izbornem kvartetu in poučeval petje skoraj v vseh razredih. Od tam se je vrnil v Stari trg pri Ložu na Kranjsko. Tudi tu so bili zbrani pevci, da so peli pri raznih prilikah. Priredil je tudi par šolarskih veselice, ki so tako lepo uspele, da ga imajo tam še zdaj v lepem spominu, dasi je že nad 30 let od tega časa.

Pri slavnosti praznovanja 400 letnice, odkar je Lož dobil mestne pravice, je sodeloval kot aranžer in slavnostni govornik.

Na vseh teh službah je pa vedno bolje čutil, da je učitelj, ki deluje samo med štirimi zidovi šole, le bolj abecedni stroj in da more učitelj šolske otroke izven šole veliko uspešneje vzgojevati, nego je to v šoli sploh mogoče. Posebno na deželi učitelj veliko lahko stori v gospodarskem oziru. V teh nazorih je Žirovnika potrjeval razpis c. kr. ministrstva za uk in bogočastje z dne 2. septembra 1872, št. 10.911, ki kaže na velike potrebe ljudskošolskih učencev, ko dovrše šolsko dolžnost in vzpodbuja učitelje, naj se dalje izobražujejo, da bodo mogli koristiti človeški družbi tudi zunaj šole.

Pozneje je dobil službo v Begunjah na Notranjskem. Tu je vodil cerkveno petje in se je jel učiti kmetijstva sploh in posebe še sadjarstva. Zasadi je šolski vrt in pocepil veliko drevesc.

Od tu se je v par letih preselil v Gorje pri Bledu. Tu je bil že precej trden v sadjarstvu. Učil se ga je po znamenitem sadjarju